

FÓRIZS SÁNDOR

Speciális állománykategória a német rendőrségeknél

Néhány német tartományi rendőrségnél ismételten megjelent egy a normál hivatásos rendőrségtől eltérő sajátos állománycsoport, németül *Wachpolizei*. Ezt a szakmai kifejezést még a Halász Előd-féle nagyszótár sem ismeri.¹ Feloldását nem találtam az elérhető elektronikus szótárakban sem. A szervezet feladatrendszerének és a szóösszetétel értelmének megfelelően a fogalmat *rendőrőrségeként* fordítom le. Külön érdekesség, a kétezer oldalas szintén német nyelvű Möllers-féle „rendőrszószedet”, szakkifejezés-gyűjtemény² sem ismerteti a kifejezést, holott az őrizet, őrzés fogalmakat körbejárja. Publikációmban a szervezet létrejöttének okait, jogi és alkalmazási sajátosságait kívánom bemutatni négy német tartomány jogszabályai és rendőrségi szabályzatai alapján. Külön érdekesség, hogy a szász tartományi parlament 2015 decemberben elfogadott, a rendőrőrség újraalapítását elrendelő törvényének indoklásában már megjelent a 2015-ös év migrációs hullámának értékelése.³ A rendőrőrségek helyzetét, jogosultságait a tartományok különböző módon, rendőrségi törvényben vagy direkt rendőrőrségi törvényben szabályozzák. Szászországban kétéves szolgálat után kiegészítő felkészítéssel és vizsgával átveszik a normál rendőrségi állományba. Máshol, például Berlinben, évtizedekig maradhat a rendszerben. A jelenlegi újraalapítási, illetve létszám- és feladat-kiterjesztési hullám egyik legidősebb indoka a 2015-ben beinduló migrációs hullám tartományi kezelése. A problémát jobban megértjük, ha tanulmányozzuk a témához kapcsolódó könyvet.⁴

A rendőrőrség meghatározása⁵

A rendőrőrség egy tartományi rendőrségen belüli szervezeti egység. Speciális szakterületű, amelyhez legtöbbször támogatási és segítségnyújtási, objek-

1 Halász Előd – Földes Csaba – Uzonyi Pál: Német–magyar nagyszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000

2 Martin H. W. Möllers: Wörterbuch der Polizei. Verlag C. H. Beck, München, 2001

3 Törvénytervezet a szász rendőrőrség szolgálatáról. http://www.spd-fraktion-sachsen.de/wp-content/uploads/GesetzentwurfWachpolizei_Drs-2782.pdf

4 Ritecz György – Sallai János: A migráció trendjei, okai, és kezelésének lehetőségei. Hanns Seidel Alapítvány, Budapest, 2015, 127. o.

5 <https://de.wikipedia.org/wiki/Wachpolizei>

tumőrzési feladatok tartoznak. 2016. januárban Berlin, Hessen, Szászország és Hamburg tartományban található ilyen szervezet, illetve Szász-Anhaltban folyik a felállítása. Mivel a tartományok a rendőrségeik működését saját maguk, önállóan szabályozzák, lehetségesek bizonyos eltérések a jogi-működési háttérben. Lényeges szempont, hogy az ide felvett munkatársak nem kapják meg a teljes jogkörű hivatásos állományú státust, hanem alkalmazotti, munkavállalói kategóriába kerülnek, erre Németországban teljesen más illetménytábla vonatkozik. A rendőrség jogosultsági köre sok tekintetben hasonlít a rendőrség többi tagjához, különösen a veszélyelhárítás területén, nem tartoznak a nyomozó hatóság körébe, és az állampolgárok alapvető jogait lényegesen kisebb mértékben korlátozhatják. Az alapjogosítványokat nyilvánvalóan a tartományi törvények szabályozzák.

A rendőrség feladatrendszere

Tartományonként bizonyos mértékig eltérnek a jogosultságok, feladatok. Berlin például kizárólag az objektumőrzést, a beléptetést, az előállított személyek őrizetét és szállítását engedélyezi. A következő felsorolás négy különböző tartományi alárendeltségű szervezet lehetséges tevékenységét tartalmazza:

- Objektumőrzés, beléptetés, felvilágosítás nyújtása. Rendőrségi és államigazgatási, tartományi minisztériumi épületek, diplomáciai létesítmények, zsinagógák védelme. Riasztó- és beléptetőrendszerek kezelése. Álló és mozgó járőrök útján területek felügyelete, ellenőrzése.
- Szolgálati gépjárművek vezetése, informatikai és híradó eszközök kezelése, ezen az úton a normál rendőrszolgálatok segítése.
- Előállított, elfogott személyek őrzése, szállítása. Fogdaszolgálat ellátása. Valamilyen okból (például alkoholfogyasztás) magatehetetlen személyek védelme az elszállításukig.
- Részvétel toloncolási feladatokban.
- Helyszínbiztosítás, személyek meghatározott területtől való távoltartása.
- Elsősegélynyújtás.
- Személyazonosítási eljárás lefolytatása az elfogottak őrizete során.
- Épületek környékének figyelése, veszélyforrások felderítése.
- Elhagyott tárgyak, csomagok kezelése.
- Közlekedés szabályozása, közlekedési intézkedések végrehajtása.

- Veszélyhelyzetben az érintettek személyazonosságának megállapítása, ruházatának átvizsgálása.
- Önvédelem céljából kényszerítőeszközök és lőfegyver használata.
- Menekültotthonok, befogadóállomások őrizete, védelme.

Felvételi feltételek

A felvételi feltételek kisebb mértékben térnek el tartományonként. Érdekes elgondolkodni a különbségek okain. Szászország, ahol az elmúlt időszakban a választásokon előretört a jobboldal, és igen erős az idegenellenesség, a 2015. decemberben elfogadott törvény értelmében nem enged az állományba külföldieket. Berlin teljesen toleráns, a munkavállalási engedélyt kívánja meg a nem uniós állampolgároktól, Hessen öt év megelőző németországi tartózkodást vár el.

- A jelentkező látható testfelületein nem lehet tetoválás nyári öltözet esetében.
- Német állampolgárság. Berlin az uniós állampolgárokat és a munkavállalási engedéllyel bíró harmadik országok állampolgárait is fogadja. Hessen öt év németországi tartózkodást és 18 és 39 év közötti életkort ír elő.
- Középiskolai, szakiskolai végzettség.
- Rendezett anyagi körülmények.
- Minimum 160 centiméteres testmagasság. Berlinben a nőknél 160, a férfiaknál 165 centiméter.
- 20 és 33 év közötti korhatár. Máshol 18–39 év.
- Büntetlen előélet.
- Fizikai és pszichikai alkalmasság. A rendőr orvosi vizsgálaton történő megfelelés.
- A váltásos rendszerű szolgálati rendszer elfogadása.
- Az alkalmassági teszt teljesítése.
- Németország alkotmányos társadalmi berendezkedésének elfogadása.
- Kizáró ok a szélsőségesesség, a jobb- és baloldali extrémizmus, a nőgyűlölet.

Berlin

A szervezet megnevezése a városban a többi tartománytól eltérően központi objektumőrizet (*Zentraler Objektschutz; ZOS*). Eredetileg itt is a rendőrség

nevet viselte, ezt a későbbiekben módosították. Szokványos rendőrségi egyenruhát viselnek. Eltérő a fekete színű váll-lap és a sapka fekete szegélye. A fekete váll-lapon minden tíz év szolgálat után egy-egy zöld vagy kék csík található. Az ingblúz zsebében viselt jelvényen *Alkalmazott végrehajtó szolgálatban* felirat szerepel. Tizenhat hetes felkészítésük folyamán pisztoly és géppisztoly használatára is kiképezik őket. Szolgálatuk első hat hónapja próba-idő, ebben a periódusban nem kérhetnek szabadságot. Munkájuk tizenhat hónapos próbaszerződéssel kezdődik, és nyitva hagyja a későbbi tartós munkaszerződés lehetőségét. Nincs garancia a hivatásos állományba történő átkerülésre.

Nagy-Berlin területén a szövetségi városparancsnokok a háborút követően 1947. szeptember 27-én állítottak fel egy *segédrendőri őrszolgálat* elnevezésű köteléket. Jogkörét parancsban szabályozták, létszámát háromezer-öttszáz főben határozták meg. Létrehozásának célja volt a közbiztonsági rendőrség tehermentesítése az objektumőrzési feladatoktól, amely ekkor még többnyire a szövetségesek létesítményeinek védelmét jelentette. Az állomány eleinte a közbiztonsági rendőrség ebben az időben még fekete egyenruháját viselte. 1948-ban Berlin kétezer embert foglalkoztatott a rendőrőrségnél. A következő évtizedekben feladatrendszerük szélesedett. Bevezették a mozgó objektumőrző járőrök rendszerét, diplomáciai létesítményeket biztosítottak, majd átvették a rendőrségi épületek felügyeletét, az előállított személyek őrizetét, később a szállítását is.

Az 1980-as évek elején zajlott egy kísérleti program, amelyben a közbiztonsági rendőrséget próbálták tehermentesíteni a rendőrőrség segítségével. A kísérlet során egyes gépkocsizó járőröket szerveztek: a rendőrőrség állományába tartozó személy vezette a szolgálati járművet és járőrtársként tevékenykedett. Ez a rendszer a személyi állományra nehezedő terhelés jelentős oldásához vezethetett volna, de a hiányzó intézkedési jogosítványok miatt a gyakorlatban a teljes program zátonyra futott, mivel a tulajdonképpeni rendőrjárőri feladatok végrehajtásában a rendőrőrség tagja nem tudott részt venni. Jogilag nem volt problémamentes a közbiztonsági kolléga támogatása, mivel a járőrtárs jogosítványai önvédelemre korlátozódtak. Ennek következtében ezt a próbafutamot rövid időn belül megszüntették. Néhány éve Berlinben a rendőrőrséget átnevezték központi objektumőrizetre. A szervezet a berlini rendőrségen belül a bevetési igazgatósághoz tartozik, amely kvázi a főkapitányság egy főigazgatósága, ha a magyar rendszerhez hasonlítjuk.

A berlini rendőrőrség többnyire Opel márkájú járműveket használ. Járőrautóik VW Polo és Opel Corsa típusúak. Kísérleti program zajlik hibrid, il-

letve elektromos meghajtású Toyota Prius és Mitsubishi i-MiEV járművekkel. Fegyverzetük a közbiztonsági állománynál rendszeresített SIG-Sauer P6-os pisztoly. Felszerelésükhöz tartozik rendőrbot és könnygázszóró palack. Objektumőrizeti szolgálatban alapfegyverük egy Heckler & Koch MP5A3 géppisztoly.

Hessen

Hessen tartományban a rendőrőrséget 2000-ben vezették be, miután három városban két évig tartó próbaprojektet futtattak száztíz fő részvételével. 2002-ben a létszámot kétszázötvenre emelték, és a rendszert újabb két kapitányságra kiterjesztették (Wiesbaden, Darmstadt). A továbbiakban lépcsőzetesen növelték a bevont személyek számát, 2012-ben ötszázharmincan teljesítették szolgálatot a tartományban, a legtöbben Frankfurt am Mainban. 2015-ben további száz személy toborzásáról döntöttek, ami a program sikeres megítélésére utal. Feladataikat egy szolgálatellátási rendelet szabályozza. Más tartományoktól eltérően bevonják őket a gyalogos-járőrszolgálatba alapvetően sétálóutcákban, a közlekedésselügetbe, a sebességmérésbe és nagy kiterjedésű rendezvények esetén végzett szolgálatba.

Kiképzésük összetett. A hat hónapos felkészítés egy négyhetes elméleti szakasszal kezdődik, ebben 38 óra jut a lökiképzésre. Ezt követi egy négyhetes tréning a kényszerítőeszközök alkalmazásáról, majd szakmai gyakorlat. A külső és belső szolgálati tennivalók megismerése céljából a félév végén bevezető/beilleszkedő időszaknak nevezett gyakorlatot szerveznek a tervezett alkalmazási helyre.

Az érintettek jogi helyzetüket tekintve Hessen állam alkalmazottai, munkavállalók. A már vázolt általános jogosultságuk mellett lehetőségük van kényszerítőeszközöket és lőfegyvert alkalmazni. Szervezetbe vételüket az érintett főkapitányságok (elnökségek) intézik az érvényben lévő szövetségi alkalmazotti illetmény-előírások alapján. Érdekesnek találom, hogy a rendőrőrség négy tagja a wiesbadeni munkaügyi bírósághoz fordult panaszával, mivel az illetményüket számukra hátrányosan állapították meg. A bíróság helyt adott panaszuknak, és megállapította az előresorolásuk jogosságát. Eddig ebben az ügyben negyven kérelmet nyújtottak be. 2015. március 26-án a rendőrök megnyerték a pereket, és a havi illetményüket kb. kétszázötven euróval emelték meg.

Az állomány itt is a közbiztonsági rendőrség egyenruháját viseli *Rendőrség* karjelzéssel, váll-lapjukon – a három illetménykategóriának megfelelően – egy, két vagy három világoskék csillaggal. Vezetési és szolgálati eszközeik közel azonosak, mint a normál rendőrségéi. Felkészítésüket, felszerelésüket 2012-ben kiegészítették az MP5 géppisztollyal.

Szászország

A tartományi parlament által elfogadott törvény szabályozza a rendőrség működését. 2002 és 2006 között már tevékenykedett egy ilyen szervezet, majd a tagjait átvették a normál rendőrség kötelékébe. Felállításának közvetlen kiváltó oka az Amerikában 2001. szeptember 11-én bekövetkezett terrorcselekmény volt. Közvetlen reakcióként első lépésben 209 alkalmazott kiképzését kezdték meg. A tartományi parlament 2004. május elsején az eredetileg két évre elfogadott rendőrségi törvényt újabb két évre meghosszabbította, és további ötven fő felvételét engedélyezte.⁶ A kiképzéssel a jogalkotó a készenléti rendőrség elnökségét bízta meg.

2006. május 1-jén az állománykategória megszűnt, tagjai a kétéves szolgálatuk letelte után kiegészítő felkészítést kaptak, és normál rendőri állományba kerültek. A CDU- és SPD-frakciók 2015. szeptember 24-én törvénytervezetet nyújtottak be az újraalapításról, ezt a parlament decemberben elfogadta⁷.

A rendőrség újraalapításának célja a rendőrség tehermentesítése az objektum és a személyek őrzése területén, és egy olcsóbb állománykategória bevezetése, mivel a normál rendőrségi létszám emelésére nem látnak lehetőséget. Az indoklások egyik szempontja a migrációs nyomás kezelése. Már 2015-ben ötvenezer menekült elhelyezésével számoltak, és ezzel a megoldással felmentenék a hagyományos rendőrséget a befogadósállások őrzése alól. Ötszázötven személy lépcsőzetes rendszerbe vételét tervezik. 2016 február elsején megkezdődött az első ötven ember kiképzése, május 1-jén újabb százé következett. Az első csapat felszerelésének, munkába állításának költségeit négy milliárd euróra becsülik. A lépcsőzetes kiképzésből és állományba vételből következően a teljes költség csak 2017-ben jelentkezik. A kiképző-

⁶ A 2002. évi szász rendőrségi törvény egységes szerkezetben, a 2004-es kiegészítéssel.
<http://www.revosax.sachsen.de/vorschrift/3363/3189>

⁷ 2015. évi törvénytervezet a szászországi rendőrségi szolgálatról. http://www.spd-fraktion-sachsen.de/wp-content/uploads/GesetzentwurfWachpolizei_Drs-2782.pdf

helyeket, az elhelyezést, a személyzeti és logisztikai védelmet mindenesetre szükséges megerősíteni, bővíteni az új feladathoz. A rendőri erők tényleges tehermentesítésével, az első eredmények jelentkezésével 2019-től számolnak. A felvétel kétéves időszakra szerződéssel történik. Csak egy év szolgálat után nyílik lehetőség az átkerülésre a rendőri állományba. A tervezett ötszázötven helyre eddig ezeröttszázan jelentkeztek, bár közöttük sokan olyanok, akik a korábbi rendőrségi felvételin valamilyen okból, például a sportteszten kiestek.

A szász törvény kiterjesztettebb jogosultságokat kínál:

- ruházatátvizsgálás;
- belépés lakásokba;
- személyek előállítás;
- dolgok lefoglalása;
- kényszerítőeszközök, testi kényszer, bilincs, rendőrbot, könnygázszóró palack, lőfegyver (pisztoly) használata.

Az új törvény ötéves működést engedélyez, ez után ez a rendőri szervezet megszűnne, a felvetteket be kell illeszteni a normál rendőrségi kategóriába.

Az állomány felkészítése szintén a készenléti rendőrségnél történik tizenkét hét alatt, benne egy tízhetes elméleti, egy hét gyakorlati és egy hét vizsgaidőszakkal. Az elméleti felkészítés főbb területei jogi, társadalmi, rendőri szolgálati, készenléti rendőrségi ismeretek; fegyver- és lökiképzés, szolgálati kommunikáció, viselkedési tréning. A szász rendőrség honlapján a toborzási felhívás ismerteti a várható javadalmazást. Ezek szerint a felkészítés idején a 3TV-L fizetési osztályba kerülnek, bruttó havi 1955 euró illetménnyel. Szolgálatba lépéskor átkerülnek a 6TV-L fizetési csoportba, bruttó havi 2181 euróval. Egy év szolgálat után havi 63 euró rendőri pótlékot kapnak, emellett a szolgálati terheléstől függően egyéb pótlékokat is. A lökiképzésük 163 óra, mint a normál rendőrségnél, további 130 óra a jogi, kommunikációs ismeretek, viselkedés- és interkulturális tréning.

Jogi helyzetüket nézve az új kategória tagja a szász állam alkalmazottja, munkavállalója lesz, és nem hivatásos vagy próbaidős rendőr. Mindenesetre a közbiztonsági rendőrség egyenruháját viselik, karjukon *szász rendőrség*, a váll-lapon *rendőrség* felirattal.

A szász tartomány rohamléptekkel szervezi az új rendőrségi kategóriát. Nem egyértelmű a döntés visszhangja. Tartományon belül és kívül sok ellenzője van mind a szakma, mind pedig a civil szféra részéről. Mint az „olcsó rendőrség” kifejezés is mutatja, a programot erősen befolyásolják anyagi

meggondolások. Észak-Rajna–Vesztfália tartomány belügyminisztere, *Ralf Jäger*, aki a legnagyobb létszámú tartományi rendőrséget irányítja Németországban, nem rejtette véka alá elítélő véleményét: „Az ember nem kap profikat, ha egy rövid három hónapos tanfolyam után valakit egyenruhába dugunk. Nehéz intézkedési helyzetben jobb egy profi az utcán, mint két amatőr.” A rendőr-szakszervezet szóvivője sem támogatja a kezdeményezést. Véleménye szerint ez egy „alibi-” akció, amely a kialakult helyzetnek nem felel meg. Napjainkban a körülmények lényegesen eltérnek a 2002. évitől, amikor először alapítottak rendőrséget. Mint mondja, a mostani rendőr tiszthelyettesek két és fél éves képzése megbízható színvonalat nyújt. A rendőrség új tagjai elégtelen felkészítést kapnak a konfliktushelyzetek kezelésére. Megoldásként javasolja a rendőrség létszámának emelését, kollégák visszahívását a nyugállományból, esetleg a nyugdíjkorhatár emelését. Szerinte nem történnek meg a lehetséges pozitív megoldások, ha Szászország nem kíván több pénzt kiadni a rendőrségre.

Szász-Anhalt

A tartományi parlamentben 2015 novemberében és decemberben éles vita bontakozott ki a rendőrség felállításának kérdésében. A nagykoalíciós tárgyalások egyelőre zátonyra futottak, sem az SPD, sem az ellenzék nem támogatta a gondolatot, hogy egy segédrendőrség rövidített kiképzéssel fegyveres szolgálatot lásson el. A belügyminiszter, *Holger Stahlknecht* (CDU) általános felzúdulásra a sajtónak bejelentette, ha a törvényhozás nem támogatja az ilyen irányú törekvéseit, miniszteri utasítással alapít rendőrséget. Véleménye szerint a rendőrségi törvény lehetővé teszi a belügyminiszter számára rendőri szervezetek ilyen módon történő létrehozását. Elképzelései nem térnek el lényegében más tartományok megoldásaitól. Kétszáz-kétszázötven főt kíván rendszerbe állítani főként a befogadóállomások őrzésére. A rendőrök hároméves kiképzése helyett három hónapos felkészítést és kétéves szerződéses szolgálatot tervez a hivatásos tiszthelyettesi állományba kerülés reményével. Az ellenzék egy miniszteri utasítás helyett „tisztai jogi megoldást” követel. A tartományban jelenleg hatezer hivatásos rendőr teljesít szolgálatot. A hosszú, hároméves felkészítési idő miatt hiányoznak a képzési kapacitások a jelentős létszámemeléshez. A CDU 2025-re hétezer fős rendőrséget ígér, az SPD 2021-re hatezer-négyszázat javasol. A belügyminiszter véleménye szerint az SPD javaslata lényegét tekintve megegyezik az ő koncepciójával. A

helyileg „örmasterszolgálatnak” nevezett új törvénnyel és szervezettel pillanatokon belül háromszázzal növelnék az állományt.

Saját programjában az SPD javasolja százötven egykori Bundeswehr-katonára, katonai rendész, volt táborigazgató vadász gyorsított felkészítését, és a magánbiztonsági cégektől háromszáz fő felvételét és tizenkét hetes kiképzését egy fegyver nélküli szolgálat ellátására a jövőbeni továbbképzés és hivatásos állományba vétel lehetőségével.

2015 elején, még a migrációs hullám előtt a tartományi kormány úgy tervezte, hogy a rendőrségen 2018-ig megszüntet háromszáz helyet. Azóta nagyot változott a helyzet, és most létszámemelésről van szó. A belügyminiszter felvetette a nyugállományú rendőrök önkéntes alapon történő visszahívásának ötletét, ők hatvanöt éves korukig adminisztratív feladatokat látnának el a menekültszállásoknál. Szász-Anhalt tartományban a rendőri állomány többnyire hatvanéves korában megy nyugdíjba. A belügyminisztérium adatai szerint az elmúlt évben 220 rendőr került nyugállományba.

A vitát nem sikerült rendezni, mert a parlament a 2016. március 13-i tartományi választások miatt „kicsúszott” a törvényhozási ciklusból. Érdekes lesz az új kormány hozzáállása a menekültügyi kérdésekhez és a rendőrőrséghez. A migrációellenesnek mondható Alternatíva Németországért (Alternative für Deutschland; AfD) párt nagy meglepetésre a szavazatok 24,2 százalékát megszerezve a CDU mögött a tartomány második legerősebbjeként került be a törvényhozásba.

Hamburg

Berlin mellett Hamburg az a tartomány, amelyben már hosszú ideje található rendőrőrség, vagy ahogy ott hívják őket, „alkalmazott rendőrök”. Körülményeik lényegesen nem térnek el a más tartományokban jellemzőktől. Az eredetileg fegyvernélküli szolgálatra tervezett szervezet később P6-os pisztollyal szerelte fel az állományt, amit azonban nem minden típusú szolgálatban viselnek, például a forgalom-ellenőrzés, sebességmérés és a parkolási szabályok betartásához kapcsolódó szolgálatoknál nem. Egyenruhájuk a normál rendőrségi, eltérő váll-lappal. Kiképzésük kilenc hét. Alapfeladatuk az objektumok őrzése, de részben ebből az állományból töltik fel az adminisztratív munkaköröket. Válalniuk kell a váltásos szolgálati rendszert is. Kezdő besorolásuk a már említett tartományi illetménymegállapodás (*Tarifvertrag der Länder; TV-L*) szerint az ötös besorolási csoport első fokozatában bruttó 1883 euró.